९८

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक [illegible]प५४(५४)

ग्रंथ नाम भ्रमरगीत.

विषय मराठी काव्य.

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1)

हेपुस्तक व्यकाजि विनायक नाळिबे याणि केशवराव बा
बाजोशियांस खरेदि दिल्हे असें सहि दस्तुर खुद

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

२

श्रीवासुदेवपरमात्मने नमः ॥ अथ भ्रमरगीत प्रारंभः ॥ हे आख्यान गोपीशांतव
नार्थ उद्धव गोकुळास आले तो चरित्रभाग ॥ नमिनें चरण भावें रुक्मिणीच्याप
तीचे ॥ विमळ चरित ज्याचे धाम श्रुदामतीचे ॥ स्वस्वरूप निजजनां दे दुष्टदैत्या
सि दंडी ॥ समविषम न ज्यातें वर्णिले हे उदंडी ॥ १ ॥ स्वमायायोगें जो अवतरूनि
कंसादिक वधी ॥ करी गोपस्त्रीतें सुखसदुपदेशें निरवधी ॥ भजे जो ज्या मार्गें
आपणहि तया दे फळ तसें ॥ नमूं नीतो लक्ष्मीपति चरित त्याचें कथितसें ॥
२ ॥ दैत्यावधी पालन होय देवा ॥ त[illegible]षंम्य न वासुदेवा ॥ सांम्यें असे कल्प
तरू समान ॥ संकल्प जो ये करित्या समान ॥ ३ ॥ नंदादिकां स्वस्वरूप निश्चय
हा चि वाटे ॥ गोपीपती म्हणुनि लागति त्या चि वाटे ॥ त्याला तसें चि फळ दे त
मती प्रभावें ॥ घे कंस त्या पसुनि मुक्ति अरित्व भावें ॥ ४ ॥ कामें भयें रिपुपणें

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai — Joint project of the

(३)

३ भलत्याप्रकारी॥ चित्तेप्रवेशकरिता दृढ निर्विकारी॥ सर्वसिद्धीस्वपददेप्रभुसा
रसाक्षी॥ गोपांगनाप्रभृतियेथउदंडसाक्षी॥ ५ ॥ पाहाहरीतेव्रजगोपजाया
॥ उद्युक्तत्याकामपथेभजाया॥ हाहीभजेत्याप्रतिजेविकामी॥ जोनित्य
निर्लेपनकामकामी॥ ६ ॥ नातेजसेभजनलिमीहिभजेतसाची॥ गीतेतहे
भगवदुक्तिप्रसिद्धसाची॥ सर्वेश्वरीविषमताअणुमात्रनाही॥ येतेफल्लो
स्तिअवघीनिजकामनाही॥ ७ ॥ भावेअशाहरिअवरोकउद्धवासी॥ धाडू
नित्यानिववकामनिर्घोषवासी॥ श्रीउद्धवातयिमिलिंदमिषेकरूनी॥
त्यागोपिकावदतिरुक्षमनीस्मरोनी॥ ८ ॥ अख्यानहेस्फुरसभागवतानु
सारे॥ वर्णूयथामतिभलेपरिसोतसारे॥ यथासियाप्रेमरगीतह्मणोनिना
मा॥ हेदीजगद्गुरुरमापतिजोअनामा॥ ९ ॥ कथासंगतीलागिपूर्वप्रकारे॥
वदूथोडकेहेतमूलानुकारे॥ सवेघेउनीआपुल्याअग्रजाते॥ विनाशीहरी ॥ १ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

3A

उग्रसेनातें जाते ॥ १० ॥ श्रमापासुनी सोडवीतात माये ॥ तयाच्या तईं तोषपोटीं
न माये ॥ दिल्हे उग्रसेनासि राज्यासनातें ॥ स्वयें ईशाही घे प्रजाचें चिंतनातें ॥ ११ ॥
विदेशाहुनी सोयऱ्या गोत्रजातें ॥ वरें आणवी स्वस्थ सारी प्रजातें ॥ तयानंतरें
नंद गेला व्रजासी ॥ हरीच्या वियोगे व्यथा ती व्रजासी ॥ १२ ॥ पुढें आपुल्ले वेद
संस्कार केले ॥ चरित्री विरंच्या द्विजांच्या नुकेले ॥ जगद्दैवही हे शिकाच्या
गृहा ते ॥ बसोनि किरी कार्य तेथें स्वहातें ॥ १३ ॥ द्विजीं ताप त्या गोपिकां मद्वि
योगें ॥ तया माझिया शांत उ ज्ञानयोगें ॥ असे आठवी मानसी लोकराया
दयासिंधु हे श्रो ढिसाची कराया ॥ १४ ॥ वदे थोउ के जाण नें सर्वदावी ॥ असा के
ण हे गोष्टि ज्या तेव दावी ॥ निवाउ विचारू निवेकुंठवासी ॥ ह्मणे योग्यता येक
हे उद्धवासी ॥ १५ ॥ अणोनि हरी त्यासि एकांत जागा ॥ वदे प्राणमित्रा व्रजा
लागि जा गा ॥ यशोदे अयी लोगि नंदा पित्याला ॥ समाचार सांगोनि देतोष

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(५)

त्याला ॥१६॥ तशा तापल्यागोपिका विप्रयोगे ॥ जयाजीविताशा हि मासे नियोगे ॥
करी गुप्त त्यांच्या प्रियाशों खनासी ॥ निरोपूनि संन्मत्र अज्ञान नासी ॥१७॥
असे उद्धवे ऐकुनिया प्रजाला ॥ नमस्कारुनी तो रथारूढ जाला ॥ दिनांति
प्रदेशी अला गोकुळाच्या ॥ रथा त्या किती धूळि त्या गोकुळाच्या ॥१८॥
व्रजीं आयके गान वेणुस्वनाचे ॥ मिळाले ध्वनी त्यांत गोदोहनाचे ॥ गिती
गोपिका रामकृष्णासि गाती ॥ रूपा से सदाश्री जनारी त्ति गाती ॥१९॥ तरू
शो भती भोवत्या पुष्पजाती ॥ बहु कुंजती वृक्षवृंदी द्विजाती ॥ समस्ता गुणीं
युक्त पाहे व्रजाला ॥ विशेषे मना विरस या पात्र जाला ॥२०॥ सखा कृष्णजी
चा अलो नंदराया ॥ कळे तो नमी धाउनी त्या सिराया ॥ तया जेववी बैस
वी दिव्य सेजे ॥ करी स्वागतादीक त्याइष्ट सेजें ॥२१॥ यानंतरे जवळि बैसु
नि उद्धवाच्या ॥ गोष्टि सुखे वदत नाशक त्या भवाच्या ॥ कल्याणरूप वसुदे ॥२॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

5A

बअसे बराकी ॥ पीडा दिल्ही बहु जया असुरी वराकी ॥ २२ ॥ जो यांशजी स्वगतिने करि धं
न्य राणा ॥ तो आमुचा कुळभ्रकी यदुवंशराणा ॥ माले सयागडि गिरीवन गोकुळास ॥
की उद्धवा स्मरतसे कमलाविलास ॥ २३ ॥ पोळ निद्रा विलमुकुंद निजाननाकी ॥ जेथे सु
हास तिलपुष्प विलासनाकी ॥ रावा नलादिक समस्त अरिष्ट जाते ॥ लेपातले मरण
हेतु चयाकृत जाते ॥ २४ ॥ नासोनि तिस कळसौरव न अस्मासि केले ॥ हे चित्त त्या प्रियगु
णास्मरणी भुकेले ॥ शैलादिक हस्तपद [illegible] ही अशेषे ॥ स्याने नियोजिति हरिस्मर
णी विशेषे ॥ २५ ॥ व्रजेश्वरो असे त्या दयेच्या समुद्रा ॥ मुखे वाणिता त्या पडे मौनमुद्रा ॥ र
डेही परी मानसी पुत्रलीला ॥ गुणानिहरा च्या असा जाकळीला ॥ २६ ॥ यशोदा तसी
आठवी पुत्रभाव ॥ घडे जी समीदुपणाचा अभाव ॥ अले नीर नेत्रासि पान्हा स्तना
ते ॥ हरीचे पहा केवढे पुत्र नाते ॥ २७ ॥ भावे अशा भजति दंपति त्या अजाला ॥ पाहो
नि उद्धव मनी अति तुष्ट जाला ॥ त्यांते ह्मणे त्रिजगि धंन्य तुह्मी सदैव ॥ जे अर्पिलि

The Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5)

॥भ्रमरगीत॥ ॥३॥

॥असिमतीहरितेसदेव॥२८॥जे विश्वकारण नियामक हीजगाते॥श्रीराम कृष्णपर
पूरुषहेचिगोते॥ज्या अर्पिता मरण संधिसमान साते॥जीवा गती स्वपद दिसे चिति
चिद्रसाते॥२९॥आधार जो स्थिर चरां सकळात्म हेतू॥जो कारणे नर तनू धरि
आण हेतू॥त्या ईश्वरी भजतसा तु [illegible] सर्वभावे॥जो लोक तार्थ इतुले निसुखे
नि भावे॥३०॥येईल कृष्ण हि पहा [illegible] या॥हा तू मऱ्या चिर हरखेद समग्र जा
या॥पेईन हे हरि तु त्या वदलो तस [illegible] सत्यसंध निज वाक्य करील साच
३१॥खेदासि टाकुनि पहा जवळी [illegible] सर्वांतर स्थ न जया विण कों हरी ते॥वा
चूनि भक्ति न दिसे चि कथी ज्ञना ते॥का [illegible] वन्हि हि किजे परिमंथना ते॥३२॥
ज्यो लाईष्ट अनिष्टना हि चरखरा खोटा नसे वाकडा॥माता तात कलत्र पुत्र इतक्यो
भेदी न जो साकडा॥कर्म स्पर्शइ निसे तथापि हि धरी व्यक्तीस सद्रक्षणी॥तो सेविशा ॥३॥
करी गुणोपकरणे स्वच्छा दित्या त्या क्षणी॥३३॥दृष्टीऱ्या भ्रमणे फिरे क्षिति असे वा

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

5A

रितसेईश्वरी॥कर्तृत्वादिकभासहाउपचरेमायागुणीनश्वरी॥तोविश्वात्मकतुमचा
चित्स्फूर्तहेकेविवदावेअसे॥सर्वीपुत्रकलत्रतातजननीस्वामीसखाजोअसे॥३४
प्रतीतिसोचीचिकरामनाही॥कींअन्युताचाचुनिवस्तुनाही॥भविष्यभूतास्थिर
संगमाते॥तत्वेभजाश्रीपुरुषोत्तमाते॥३५॥देवेअसेवदतिकृष्णकथाउदारा
तोजायतेरजनिजागृतगोपदारा॥ठाऊनंदीमगसारवितीगृहाते॥गातीह

क रीरितिमंथनकार्यहाते॥३६॥सुरूपसाअधीत्यातभूषामणीची॥करीदीपभात्या
सप्रभादुणीची॥करीभोरुहीत्यालियाकंकणाते॥अशावोढितीमंदमंथागुणाते
३७॥कांपतीघुसळितांस्तनहार॥हालत्यासहनितंबविहार॥कंपहिदिसतिकर्ण
नगाला॥दीप्तितेअधिकशोभचिगाला॥३८॥अरुणकुंकुमठाववितिआनना
हरिसगातिसुखेकमळानना॥मथनशब्दसहस्वरआगळा॥निवटिसर्वदि
गंतअमंगळा॥३९॥सूर्योदयीनिघतिसर्वहिचारुवर्णी॥तोदेखतीरथविराजि

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai."

भ्रंमरगी॰॥ तजोसुवर्णा॥ अक्रूर हा म्हणति काय अला व्रजा या॥ जो हेतु यादवपुरीस मु
॥४॥ कुंद जाया॥४०॥ नेऊनि हा हरिस तोष चिकंस राया॥ ते क्रूरपे त्या खळ नृपास
घडे मराया॥ स्पामेलियासि अमुच्या पिशि ताशना ते॥ देवो निकीफरिल नि
ष्कृति साधना ते॥४१॥ आला तदर्थ चिगमे व्रजभूमि केला॥ हा जीचिता अ
मुच्चिया कपटी मुकेला॥ हे गोपि वदति उद्धव ही तदांत॥ आला स्वयेरस
चिजे विसदेह शांत॥४२॥ प्रातः करूनि धारण करी पीतांबराचे ग
ळा॥ घाली पुष्करमाळ कंठ नयनें जो स्ला आगळा॥ बाहू दीर्घ मुख
रविंद विलसे कर्णी मणी कुंडलें॥ ऐसा तो हरिदास देखति तयीं ती बह्
वी मंडळे॥४३॥ हा कोण हे वदति विस्मित गोपजाया॥ रूपे अपूर्व जगि सान्यन ॥४॥
सेदु जाया॥ अंगी बरा अजित वेश विराजमान॥ ती भूषणे झळकताति हरी

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai: Joint project of the

(68)

समान॥ ४४॥ वदत वदत ऐशा गोपिका भ्रमिपाळा॥ हरिपद शरण त्या घालि
ती सर्वपाळा॥ समजुनि हरिचा हा दास हे त्यास त्यानी॥ परम विनय भावे वं
दिले त्यास त्यानी॥ ४५॥ लज्जाप्रयुक्तेर सिता सह गोपभायी॥ पाहूनियां
स कल त्या भगवत्स भायी॥ गोष्ठिप्रिया वदति शिष्टजसे च्चिये त्या॥ सत्को
रत्ती यदुवरासि अशान्वयें त्या॥ ४६॥ देवोनि आसन तया चिगलश्रमाते
बोल्ला वयौ करिति सर्व उपक्रमाते॥ बोलासि तुं अजित सेवक या व्रजा
ते॥ जाणून अस्ली हरिस्वपाठवि दे प्रजाते॥ ४७॥ कराया तोषा तें जनक ज्जन
नी लागि तु ज्जला॥ हरी धाडी हेतू प्रकट मनिचा हा समजला॥ नसे हे अ
श्चर्य स्वजन ममता योग्य सदयो॥ म्हुनी तेही आहे सुहृद विषई दुस्ययज
दया॥ ४८॥ नदौ घा विना येथ त्या-च्या मनाते॥ स्मराया चि लोकूं खरे प्रेम
नाते॥ असयद्यपी स्नेह हरी आणि का-चा॥ स्वकीयार्थ ज्ञाला पडे तो चि का

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

॥भ्रमरगीत॥ ॥५॥

चा॥४९॥करित्ति पुरुषमैत्री वायकाची जसेकी॥स्वहित करुनि होत्तीन
ष्टरत्तीच सेंकी॥भ्रमरस्क मन मोद प्राप्त तो आदराने॥असत्ति जवळि अं
तीसे वित्ती अंन्यराने॥५०॥सधन अधन होतां त्या नराते कुजात्ती॥त्यजु
नित यिच वेश्या भिन्न गेहा सिजात्ती॥नृपत्ति जब ळजाल्या सोडिले त्तस्व
जानी॥बहुल दिवस ज्या वेसे विचे सौख्य जानी॥५१॥गुरुपासुनी पाव
तास र्वविद्या॥कुशिष्या उठुज [illegible] चीअविद्या॥करी दक्षणादाय तो
प्राप्त जाल्या॥चेउ दिक्षित्ता त्या ग [illegible] वि जाला॥५२॥त्यजित्ति विफल हो
ता भूरुहाते द्विजात्ती॥अतिथि [illegible] दन टाकीं सेउनि अंन्नजात्ती॥नभ जेवि
मृग जैसे दग्ध जाल्या वनाते॥विसराते अंत्ती जारही स्त्रिजनाते॥५३॥ रति ॥५॥
स्वार्थार्थ तो स्नेह असे असाच॥कधीन याचा परिणाम साच॥हा तूमचा
ते विच मित्र भावे॥स्मृतीस ही जेथ दिसे अभाव॥५४॥इत्यादि गोपीप्रि

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

7A

यअंत्तरें गा॥ यंदु नित्यादा वित्तिरोषुरें गा॥ चित्तीं बहु वे धरु माधवाचा॥
मृषावदे कोपर्विला सवाचा॥ ५५॥ बळे रोष ला दा वित्ती भू वराहे॥ परी जे मृषा
वा स्तवी ते नरा हे॥ हरी व्यापला वाङ्मनः कायवृत्ती॥ स्वयें मा वळे ते थ लो
कप्रवृत्ती॥ ५६॥ विलज्जा तयी गोपिका रोदनाते॥ करीत्ती स्मरूनी जगन्मो
हना ते॥ स्मरे मानसी बाळकें थोर केली॥ मुकुंदे व्रजामाजि जे नित्य केली
५७॥ वळी रानी गाई स्वुर रुउ गायाना गवळी॥ वळी गोपाळाचि बसउ
नि मध्ये ग्रासक वळी॥ करी ऐसा वाते मदन चिज्ञ सा गोपनि करी॥ केरी
नाना लीला धरि अचळ हो धोनग करी॥ ५८॥ गातीं जशा सकळही प्रि
यकर्म गोष्टी॥ ज्या आचरे यदुकुळोत्तम नंदगोष्टी॥ त्यानंतरे करिति कौतु
कयेक राया॥ श्रीसुंदरा हरिस तोष बहू कराया॥ ५९॥ पडे नेत्रीं तेथें भ्रमर
लयिं त्या मंदगमना॥ मध्ये बोले येक प्रियतम गुणीं अर्जुनिमना॥ ह्मणे हा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(४)

॥भ्रमरगीत॥
॥६॥

रुक्माचा निकट अनुयायी समजला ॥ व्रजी धाडी यातें प्रियसमजवायासि म
जला ६० ॥ असे कल्पुनी षट्पदाने सत्तीत्ती ॥ वदे होय हे येक अर्थ प्रतीती ॥ परी
पक्ष हा गौण भावासि दावी ॥ ह्मणोनी दुजी यक्ति येथेव दावी ॥ ६१ ॥ की बोलणे म
धुकरासि सम्मूळ नाही ॥ श्री उद्धवी करुनि षट्पद कल्पना ही ॥ बोल्ले विलोकुनि
तया भ्रमरापदेशी ॥ बोधी असे शुक चिन्मय रूपदेपदेशी ॥ ६२ ॥ केथा या कथाते चिहे
कर्णसारा ॥ यथा पूर्व ह्रा वर्णिला ७ [illegible] ॥ अतां जे वदे गोपिका उद्धवाते ॥ निवे
दुनमस्कारुनी माधवाते ॥ ६३ ॥ प्रसा[illegible]रा कांत कां प्रीयसीते ॥ निरोपी तयास
ष्टे बोले जसी ते ॥ वदे ले विहे प्रेमकोप[illegible] ते ॥ मनी इष्ट जो भाव सर्वासि त्याते ॥ ६४
न्म० ॥ गोप्युवाच ॥ मधुप कितव बंधो मा स्पृशांघ्रिं सपत्न्याः कुचविलुलितमाला
कुंकुमश्मश्रुभिर्नः ॥ वहतु मधुपतिस्तन्मानिनीनां प्रसादं यदुसदसि विडंब्यं ॥६॥
यस्य दूतस्त्वमीदृक् ॥ १ ॥ टी० ॥ ह्मणे रे धूर्ता च्या परम सुहृदा देह मलिना ॥ मि

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

8A

ळिंदावंदाया नमिव अमुच्या पादनलिना ॥ वहू ज्यामाना न्या असतिमथुरेच्यासु
रेगणी ॥ प्रसादा वेत्यालेउ चित्त हरिलाहे चिकरणी ॥ ६५ ॥ केल्या कुचाप्रतिसुकुंकुम
लेपनीने ॥ आलिंगिली सवतते बहु हर्षलीने ॥ मर्दस्तनी सुमन माल तिच्या हरी
ची ॥ वक्षोजकुंकुम तिते सहजे वरी ची ॥ ६६ ॥ त्या कुंकुमा क्तावनमालिके ते ॥ तूं सेवि
सी जणितले निकेते ॥ आरते त्यो ता विय अन्यथा रे ॥ हे तू स्त्रियाश्मश्रुसके विथा
रे ॥ ६७ ॥ स्वामीतु स्ताचरित गेोप्या दिजे करी र ॥ ते स्विन्हि ते वदसितं चि निजे शरीरे
ज्याच्या असा असससितूं प्रिय त्यलोकी याचे विटंबण नहोय कसे विलोकी ॥ ६८
ज्यालास दैवपुर मानिनि चाचि का मायारामु च्या प्रियपणा विण काय काम ॥ ५
हियत्त कर्म हरिते स्वपुरीच माजी ॥ जे गे विटंबण घडे यदुच्या समाजी ॥ ६९ ॥ कानि
दिता सरलतो नवमेघकाय ॥ जालात या पसुनियां अपकार काय ॥ हे कल्पनाथ
रुनी तूं वदसी जरी कां ॥ सांगेन ये विषयि आयिक चंचरीका ॥ ७० ॥ मू ॥ स छंद

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

भ्रमरगीत ॥७॥ धरस्कथा स्वां मोहिनीं पाययित्वा सुमनस इव सद्यस्तत्यजे स्मान् भवादृक्॥
परिचरति कथं तत्पादपद्मं नु पद्मा अपि बह्न्त चेता ह्युत्तमश्लोकजल्पैः॥ २ त
टी॥ ज्या माजि कामिनि विमोहक शक्ति भारी॥ ते आमुते स्वअधरांमृत केे
ठ भारी॥ पाजूनि निर्दय अम्हा सिसवे चि याकी॥ कंदुतसे दिवस दुःखनदी तटा
की॥७१॥ जे आपुला सुर भिदूनि निमित्त वेची॥ तं धुर्मे नात्यजसि त्या सुमना
सि वेची॥ तेवीं अम्हाप्रति न ने[illegible]वार॥ हे ताप ताप चित्त यी हुनि दुर्नि
वार॥७२॥ ऐसा महा धूर्त हि पाद[illegible]या च्या भजे सादर केवि पद्मा॥ हा हे
तुही जाणतसे निकामी॥ जेणे क[illegible]ति चि स्वकामी॥७३॥ मत्कीर्ति लोकीं
चि मला विराजे॥ माने मला वेंदि ति स वे राजे॥ मी उत्तमश्लोक अशा चि चा
टा॥ गोष्टी वदे जीर्णत्ति ते अचाटा॥७४॥ मृषालापे ऐसा अतिनिपुणती च्या हृद ॥७॥
रि मना॥ भजेरे ते भोळी ह्मणुनि बहु धादेत्यद मना॥ न हो आह्मी वेड्या ति

१७

जसममत्तिभ्रांतसकळा॥ब स्याजाणेज्याकों असत्तिहरिच्याबेंचककळा॥
७५॥गोपीवंदेसुरसचारुचमत्कृतीचे॥तेआयकेयदुकुळोत्तमशब्दतीचे॥
पावोनिकौतुककरीबहुहुंकृतीते॥बोलेदुतीस्तुनियुक्तिलयेंसतीते॥७६॥
पावावयाअमुचियापरितोषलेश॥हा गातसेयदुकुळोबुधिच्याकलेशा
मान्यनहेवदत्तित्याप्रतिगोपजाया॥तेआयकाभववशातोद्धवशोकजाया
७७॥मू०॥किमिहबहुषडंघ्रेगायसित्वंयदूनामधिपतिमगृहाणामग्रतो
नःपुराणम्॥विजयसखसखीनांगीयतांतत्प्रसंगःक्षपत्तिकुचरुजस्ते
कल्पयंतीष्टमिष्टाः॥३॥टी०॥हा गा मिलिंदापतियादवाचा॥किमर्थगासीश्र
मकुनिबाचा॥अम्हांसिआगत्यनसेजयाचे॥ननामध्यावेचितुवातयाचे
७८॥अनुभवअम्हिज्याचाफारसाघेतलाहे॥कथनकरुनित्यांचेकायरे
तूंजलाहे॥अनुदिनिसकळाहीऐकिल्याज्याकथारे॥पुनरपिवदतेथे

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(10)

भ्रमरगीत ॥ ८ ॥

हे कसे चित्त थारे ॥ ७९ ॥ किरीटी सखा ज्यास त्या वामनाच्या ॥ सख्या सांप्रता आ
सेती ज्या मनाच्या ॥ तयादेउनी गाढ आलिंगनासी ॥ स्तनाचा हरी त्या चिया दा
हनासी ॥ ८० ॥ त्याच्या पुढे हे हरिकीर्तनाचे ॥ करूनि तूं कौतुक नित्य नाचे ॥ हरी
प्रिया दित्तिल त्या प्रियाते ॥ तुते प्रियाच्या गुणगातयाते ॥ ८१ ॥ यालागि तेथेचि
अगत्य जावे ॥ त्याच्या पुढे मोहरिते भजावे ॥ देतील त्या रेकुनि इष्ट कामा ॥
आयास तो येथ दिसे रिकामा ॥ ८[illegible] बोले अशा रुक्ष वाक्यासि माते ॥ स्म
रे तूं जतो कृष्ण ठाऊक माते ॥ तुझ्या [illegible] ठये काम त्या दुःख योजी ॥ प्रसादा व
या तूं जमाते नियोजी ॥ ८३ ॥ ऐशा [illegible] लसि गूढ भावा ॥ मिथ्याचि ते रे कुटि
लस्वभावा ॥ ज्या चक्रय हे कामिनि जात सारे ॥ त्या कोम मनाम्ना श्रमवी कसारे ॥
८४ ॥ मू० ॥ दिवि भुवि चे रसायां काः स्त्रियस्तदुरायाः कपटरुचिरहासभ्रू ॥ ८ ॥
विजृंभस्यया ः स्यु ॥ चरणरज उपास्ते यस्य भूतिर्वयं का अपि च कृपण पक्षे

10A

ह्युत्तमश्लोकशब्दः ॥४॥ टीका ॥ धरापृष्ठी स्वर्गी भुजगवसती मा जिवसती ॥
स्त्रिया त्या धूर्ती ते वदकवण अशा म्ह असती ॥ रची भ्रूभंगा ते मिर विकपदाचे स्मि
तमुखी ॥ अशा ते कां वश्या न सति स्मरलानी रज मुखी ॥ ८५ ॥ जितें से विजे नि
र्जशी पभ जाते ॥ भजे त्याचि या पादलग्ना रजा ते ॥ तया कार्य नाही असा आठ
वाया ॥ मृषा कास या बोलसी शा[illegible]वाया[illegible]दे ॥ परि करि रूपणाचा पक्ष जो काय
वाचे ॥ सकल जनमुखी तो उत्तम[illegible]वाचे ॥ अविरष्टटल ऐसा अर्थ लो
कां लगा जे ॥ समजुनि वद ये थें तूं नि[illegible]याया ग्य गाजे ॥ ८७ ॥ वाणी वदे बहुत न मृ
थरूनि पायां ॥ कीं येथ लाक रित सा[illegible] निउपाया ॥ मान्न नहे वदत त्या प्रति
गोपिकां ही ॥ ते आय को स्कर स शब्द अपूर्व काही ॥ ८८ ॥ मूळश्लो० ॥ विसृज
शिरसि पादं वेद्म्यहं चाटुकारै रनुनयविदुषस्तेभ्येत्य दौत्यैर्मुकुंदात् ॥ स्वकृत इव
विसृष्टापत्यपत्यन्यलोका व्यसृजदकृतचेताः किं नु संधेयमस्मिन् ॥५॥ टी०

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(11)

भ्रमरगीत ॥ ॥१॥

निजशिरि बहुमाने पादमास्तानठेवी ॥ समजलि मजतूस्ती संधिचातुर्यठे
वी ॥ अतिमधुर मुकुंदे दूतकार्यासि वाणी ॥ पठविलि तुज जेथे अंतरातें
नवाणी ॥ ८ ॥ जेथूनि हे ज्ञान लुतेउठावे ॥ त्याचे मला गुह्य समग्र ठावे ॥ विश्वास
रे येथ नसे हरीचा ॥ जाणोअहो त्हहितयापुरीचा ॥ १० ॥ त्यागूनिया पतिसु
ताअतिदुस्त्यजाते ॥ लोकद्वय [illegible] तसेनगणूनि जाते ॥ भावे बहुभ
जिनलोथरु।नीदुराशा ॥ याउ[illegible]थजुनिधूर्ते करी निराशा ॥ ११ ॥
ऐशा छतघ्न पुरुषा प्रति नित्र भावा [illegible] योजुनकशास्त्र वभ्रशी सरलस्व
भावा ॥ जो आमुते चिरलदुःख [illegible] नांदे ॥ त्याचे बळे करुनि सोहृद के
विनोदे ॥ १२ ॥ पुर्वीलि कर्मे बहु चोरयाची ॥ ऐकोनि शंका मज ये भयाची ॥
विश्वास आसासि नसे तयाचा ॥ निःसीम कापट्य गुणालयाचा ॥ १३ ॥ ॥१॥
श्लो० ॥ मृगयुरिव कपीद्रं विव्यधे लुब्धधर्मा स्त्रियमकृत विरूपां स्त्री

118

जितः कामयानां॥ बलिमपि बलिमत्वाऽवेष्टयत्तू भ्यांक्ष वध्यस्त्तदलमसि
तसख्येर्दुस्त्यजस्त्तत्कथार्थः॥ ६॥ टी०॥ पाहे बळे वीर वरासि वाळी॥ तो मा
रिला वानरराजवाळी॥ छद्मे वधीला धकका म्हणाते॥ तेवीच हे ही यशावि
ध्वगाते॥ १४॥ रामावतार धरुनी असियाकुकर्मी॥ हा आचरे यदुकुळीं इ
व घोरकर्मी॥ रूपे चित्याकारि म[illegible] कर्म दुजे॥ अध्यापि स्त्रां कि तिकळं
कपणे यदु जे॥ १५॥ याच्या चिळो[illegible]कुनिसादानन वारिजाता॥ ते भाळली ब
हु दशास्य कनिष्टजाता॥ कामा[illegible]निकरी रति स्त्रचनाते॥ तीच्या क
र्णी कपटिनासिकच्छेदनाते॥ १६॥ ध्या स्वथयाच्या सुकुमारे पायां॥ जे स्वीय का
मे चि करी उपाया॥ वैरूप्य हा देख मरा असीते॥ होऊनि याकेवळ वश्यतीते
१७॥ आणी खव्ही अयिककीर्ति असीच याची॥ हा होउनी बहु बळी प्रतिभू
मि याची॥ तो यासि पूजुनि समर्पित अंत्नखाया॥ हो पूर्णता मनि ह्मणे स्व

"Joint project of The Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai"

(12)

भ्रमरगीत ॥१०॥ कृतां मखाया ॥९८॥ जो अर्पिला अन्न बळी त्तयाने ॥ भक्षूनि तो वायस तुल्य य
ने ॥ बांधूनि त्यानींच निवासदेहा ॥ हे फक्त कीं नूतन मेघ देहा ॥९९॥ कर्मे करी
सर्व असीच काळीं ॥ त्याचीतनू हौयोस्तव होय काळीं ॥ श्रीकृस्न हे नाम हि
याच भावे ॥ जाल्हे अम्हा अर्थ असा चि भावे ॥१००॥ न को मित्रता त्या अम्हां
कृस्नसीची ॥ घडावे जया दुःखत्या[illegible]जीची ॥ अम्हा पासुनी दूरि ही तो भ
ला हे ॥ पुरीच्या स्त्रिया लागि जो [illegible] हे ॥१०१॥ हरीचा कोटाळ्ळो जरि म
नि असास त्यधरिसी ॥ गुणाचे [illegible]च्या कथन वदने नित्य करिसी ॥ असी
रां कातूले जरि तरि हरीची गुण[illegible]ळा विचित्रा हे जीणे अटउच अम्ही शो
क चिकळा ॥१०२॥ हरीची कथा श्रोत्रयुग्मी रिघाल्ली ॥ तयाच्या त्रिवर्गा सि
छेदूनि घाल्ली ॥ कळे हे परी चित्त तेथे विटे ना ॥ अनिवार हा छंद अम्हा सु
टेना ॥१०३॥ श्लो० ॥ यदनुचरितलीला कर्णपीयूषविप्रुट्सकृददनविधूतद्व ॥१०॥

द्वधर्मो विनिष्ठाः ॥ सपदि गृहकुटुंबं दीनमुत्सृज्य दीना बहवइव विहंगा भिक्षु
चर्याचरंती ॥ ७ ॥ टी० ॥ लयाच्या चरित्रां म्हणता ल्घुकणास्वाद न भरे ॥ खगा । ची
ही वृत्ती क्षण गृह कुटुंबा तन भरे ॥ न पालेटुंद्वा चे सम विषम ते धर्म उरती ॥ अ
से पक्षी भिक्षा करुनि बहु लोकीं वि[illegible]चरती ॥ १०४ ॥ पक्ष्यासि भैक्ष्य चरिता दिक
बुद्धि नाही ॥ केवी वदा असि अ[illegible]सं[illegible]भव कल्पना ही ॥ बों कालहे तरि विहंगम स्व
ष्टवाच्य ॥ योगीच तेन पशुम[illegible] अ[illegible]सक्त वाच्य ॥ १०५ ॥ जे चिज्जडा निवडिती
जल दुग्ध राती ॥ चिद्ब्योमिचा सुख वि[illegible]रहि जे करीती ॥ ब्रह्मैक्यपक्ष थविती
बहुवाद पक्षी ॥ योग्यासि ये रिति[illegible] [illegible] निवर्य पक्षी ॥ १०६ ॥ गोपीचि याहृद
यिं भाव असे असाची ॥ श्रायोषतां ब असि उक्ति ह्मणूनि साची ॥ त्या बोलिल्या
विहग ते मुनि या वनांत ॥ हा भाव ते विचतु ही सम ओम नात ॥ १०७ ॥ असो
ये रिती मागुती याचि भावा ॥ पुढे बोलती गोपिका शुद्ध भावा ॥ मिलिंदा स

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

यापक्षियागेहदारा॥कथात्यागवीमाधवाचीउदारा॥१०८॥पहाबापुडेजेव
नीदीनपक्षी॥श्रेतारीकथात्यासंसारपक्षी॥अशावेथकालागिजेणेभजावे
॥तयापुत्रदारादिसौख्येत्यजावे॥१०९॥अम्हालागिहेठाउकेहीतथापी॥उठे
कामतोवृत्तितेथेचिथापी॥म्हणोनीनिवेदेतोहेत्यातेजळाले॥मनीमानलेदूरि
सारेपळाले॥११०॥असेकोंबोलावेहरितुजसवेअबळावदने॥वदेएकीते
कीप्रियबहुतपूर्वीस्ववदने॥तु[illegible]गेरनिजनितआनंदविकसे॥प
रोक्षीएग्रातमज्जवळितूनिंदि[illegible]॥१११॥बोलेलहेमधुपयास्तवगो
पिकाते॥आधीचत्यावदतसेहरि[illegible]काते॥कींबोलफोलकळलेअवघे
हरीचे॥जेऐकुनीअनुभऊश्रमयांपरीचे॥११२॥श्लो०॥वयमृतमिवजिह्म
व्याहृतंश्रद्दधानाःकुलिकरुतमिवाज्ञाःकृष्णवध्वोहरिण्यः॥ददृशुरसकृ
देतन्नखस्पर्शतीव्रस्मररुजउपमंत्रीन्भण्यतामन्यवार्ता॥८॥टी०॥बोलेवि

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

13A

मोहक अत्ति प्रिय वैखरी ते ॥ मानू अह्मी सकळ अज्ञपणे खरी ते ॥ त्या गूह्निजा
य शाठ धूर्तपणे सवेची ॥ ते बोलणे अनेतनीरधिमाज्जिवेची ॥११३॥ तेणे अह्मा
श्रम दिल्हे ह्मणतो तरी ते ॥ बोला तयाक वण शब्द असे हरी ते ॥ ऐसे जरी वदासि
तूं तरि षट्पदा हा ॥ भोगू अह्मी हरि निमित्त विकामदाहा ॥११४॥ तया च्यान
खाचा घडे स्पर्श आधी ॥ तयें हुनि देकाम अैसा तिव्र आधी ॥ घडे हे अह्मा दुः
ख हृद्माश्रया ने ॥ हरी लागीये दुःख कर्द्रेव याने ॥११५॥ ह्मणोनी ह्मणू दुः
ख दाता हरी त्तो ॥ स्ववाक्ये चित्तो मोह ह्मा करीत्तो ॥ पुरे सो प्रतीत्त कथा
रूपदावे ॥ चरित्रा हु वा येथ अत्यावदावे ॥११६॥ वनामाजि त्या रुक्मसा
रंगनाते ॥ तसा ऐकवी लुब्धत्तो गायनाते ॥ नजाणोनि त्या मानिती गोड
त्याते ॥ विनाशासि ते हेतु ऐणीस त्यात्ते ॥११७॥ जे विकांमृग युची करणी
ते ॥ पाववी व्यसन त्या हरिणीते ॥ ते विदुःख आमु ते मधुपा हे ॥ होय जाण

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(14)

भ्रमरगी०॥

॥१२॥ हरिच्चीचरूपासे॥ ११८॥ आताजसाजाउनिया फिरोनी॥ ये माघुताप्रेम मनीध
रूनी॥ बोले अशायोजुनिकल्पनेते॥ घ्या आदरे वाद्रसुधामनेते॥ ११९॥ श्लो०॥
प्रियसखपुनरागाः प्रेसोयप्रेषितः किं वरयकिमनुरुंधेमाननीयोसिमें ऽग॥ न
यसिकथमिहास्मानदुस्त्यजद्वंद्वपार्श्वं संततमुरसिसोम्यश्रीवधूः साकमास्ते
॥१॥ टि०॥ त्याते ह्मणे प्रियसखाव्रजसभ्रमिकं तूं॥ पोलासिमाघुतितुते यदुकूलके
तूं॥ धाडीदयाकरुनिकाय मळावरुनि माझा अपेक्षित असे तुज लागिदेते॥ १२०
रांकानसोतुजअभीप्सितते वराया जाणसि मान्य अमुते प्रियमित्ररामा॥ ने
सी अह्मासिहरिसंन्निधिकार्यकामा॥ श्री॥ जो त्याचिया ह्रदयिं नित्यवसेसकामा॥
१२१॥ [illegible]०॥ सप्रेममाघुतिवदे गुरुसेवनाते॥ गेला हरीसुपथदाखविजोजनाते
आलापुरीसवदसांप्रतरुस्ततोकी॥ जोक्रीडला विविधया पशुपान्नतोकी॥ ॥१२॥
१२२॥ श्लो०॥ अपिवतमधुपूर्यामार्यपुत्रोऽधुनास्ते स्मरति सपितृगेहान्सौ

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

न्यबंधूंश्च ॥ गोपान् ॥ क्वचिदपि सकथानः किंकरीणं गृणीते सुजमगुरुसुगंध
मूर्ध्न्यधास्यत्कदा तु ॥ १० ॥ टी० ॥ वदे सौम्या आहे कुशल हरि कीं यादवपुरी ॥ स्वकी
या तारी जो अलिंगहन कंसारीणवपुरी ॥ स्मरे कीं स्नेहे तो स गृह जननी तात चरण
॥ स्वमित्रा गोपा ते अरविकधिया स्त्रीयशरणा ॥ १२३ ॥ काढी कथा कधि अलाप
द किंकरीची ॥ कीं उद्धवा हृदय गोष्टि वदे खरे ची ॥ केश शिरी असु चिया अपुल्या भु
जा ते ॥ ठेवील तो अगरु गंध विशेष जाले ॥ १२४ ॥ इत्यादि कृष्णा पितिमान साते
बोले प्रिय प्रेममया रसाते ॥ दाटे गळा [illegible] हि बोलवेना ॥ पाते नृपा नेत्रयुगी लेवना
१२५ ॥ समस्ताही गोपी प्रति हरि गुर्णा [illegible] ळे ॥ गळे नेत्री पाणी स्फुरण पुलका
दाट तिं गळे ॥ मळेना सद्भावी हृदय अनुरागे सुमविळे ॥ मळे आनंदाचे निरखिते
सदा स्वांतकमळे ॥ १२६ ॥ प्रेमा ईये रिति विलोकुनि स्वर्णवर्णी ॥ त्याचे कृतार्थपण उ
द्धवफार वर्णी ॥ सांगे निदेश हरिचा स्वसखा स्वाभजाया ॥ प्रस्थान त्यावरि करी स्वपु

Joint project of The Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

भ्रमरगी० रासिजाया ॥१२७॥ हे ऐकता श्रवणरम्य कथा मनासी ॥ दृढ होत्ति भक्ति हरिची भ
॥३३॥ वि वर्जे नाशी ॥ याकारणे भक्त कहो तुह्मि हेचि सेवा ॥ अर्पी मने हरिपदासि अपूर्व
सेवा ॥१२८॥ ब्रह्मादिका जो मति सौ कवितो ॥ का व्यासिया श्रीगुरु सत्कवीतो ॥
कां मानम्याये विषयींकरावा ॥ सांगीतले काय पढें न रावा ॥१२९॥ पदीपदत्वे चि
रसीरसत्वे ॥ नांदे स्वये सद्गुरुवरक सत्वे तयारसाला पदपंक्ति कांही ॥ संयो
जितां यत्न असे न कांही ॥१३०॥ वर्णी वदा सुरस पंकज पंक्ति माला ॥ गुंफुनि
या हरिगुणी पुरुषोत्तमाला ॥ हे भा पिली दिनकरें इचि पारसाते ॥ लावा बु
धभ्रर हो सुखसार साते ॥१३१॥ इति श्री भ्रमरगीत संपूर्णमस्तु ॥ श्री ॥३३॥
कृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु यस्य पुस्तकं विनायक नारायणेन लिखितं

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com